МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту

„____” _____202 _р.

зав. кафедри, д. е. н., професор

_____

Кваліфікаційна робота магістра

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «УКРЕКСІМБАНК» М. КИЇВ

Виконала – студентка 2 курсу, групи 21м-з-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Осадчук Ольга Петрівна

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач
Ратушна Ольга Павлівна

Умань − 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ ТА ЇХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «УКРЕКСІМБАНК» М. КИЇВ	
2.1. Аналіз фінансового стану та кредитної політики АТ «Укрексімбанк» м. Київ	
2.2. Облік і контроль кредитних операцій в АТ «Укрексімбанк»	
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «УКРЕКСІМБАНК»	
ВИСНОВКИ	
ДОДАТКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Одним із основних видів банківського бізнесу, що надає банку найбільшу частину швидких доходів, є кредитні операції. Кредитна діяльність любого сучасного банку є складною посередницькою діяльністю, що потребує нагляду, належного сприйняття, вимірювання, реєстрації з метою прийняття управлінського рішення.

Вивченням організації обліку кредитних операцій банку займалося багато вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, а саме: О. В. Васюренко, М. А. Вознюк, Я. В. Грудзевич, Н. Г. Євченко, В. І. Капран, Л. М. Кіндрацька, В. Б. Кириленко, О. К. Коваленко, О. Г. Коренєва, Р. Р. Коцовська, М. С. Кривченко, О. Е. Кузьмінська, Н. Б. Литвин, С. І. Омельченко та ін. У розробку теоретичних основ, які описують проблеми організації обліку кредитних операцій банків, внесли вагомий внесок зарубіжні наукові діячі: В. Беті, Ж. Вігуру, Р. Дале, І. А. Дж. Маккензі, Д. Малет, Дж. Хітчінс, М. Хог, та ін.; та українські науковці: А. М. Галас, А. М. Герасимович, О. Д. Заруба, Л. М. Кіндрацька, О. І. Кірєєв, В. Н. Кочетков, Т. Раєвська, К. Раєвський, М. І. Савлук, В. В. Сопко, Р. І. Тиркало, З. І. Щибиволок та ін.

Однак, в працях науковців відсутнє комплексне дослідження проблем організації обліку кредитних операцій в умовах кризових явищ, яке розкривало б теоретичні аспекти підходів до побудови інформаційного забезпечення системи управління. Вдосконалення обліку кредитних операцій банку на сьогоднішній день залишається актуальною темою, щоб її і надалі поглиблено досліджувати.

Метою кваліфікаційної роботи є розкриття сутності обліку і контролю кредитних операцій та обґрунтування конкретних пропозицій з питань їх удосконалення, на основі систематизації теоретичного матеріалу, розкриття діючої практики організації процесу обліку і контролю кредитних операцій.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

– проаналізувати сутність поняття «кредит», «кредитні операції» його функціонального механізму в умовах ринкової економіки, визначити і обґрунтувати подальший розвиток кредитування;

– оцінити принципи формування кредитної політики банку й уточнити їх з урахуванням специфіки діяльності окремої фінустанови;

– дослідити процес формування кредитної політики та визначити напрямки її удосконалення;

– дослідити організацію обліку і контролю кредитних операцій банку;

− сформувати напрями удосконалення обліку і контролю за кредитними операціями.

Об`єктом дослідження кваліфікаційної роботи облік процесу кредитування. Предметом дослідження є облік і контроль операцій з кредитування, а також напрями їх удосконалення в АТ «Укрексімбанк».

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались нормативні акти, Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки і банківську діяльність» та інші законодавчо-нормативні матеріали, фахові видання вчених економістів, фінансова звітність АТ «Укрексімбанк».

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ ТА ЇХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Стабільна та ефективна робота банківської системи насамперед залежить від постійного стабільного інформаційного забезпечення управління, що повинно створювати сприятливий клімат у банківській сфері. Насамперед, організаційні облікові аспекти вимагають чіткого розуміння поняття «кредитних операцій» та їх теоретичного розуміння. В нормативній базі та науковій літературі немає єдиного визначення поняття «кредитні операції банку» додаток А.

Для оцінки кредитної діяльності банку потрібна інформаційна обліково-аналітична підтримка такої діяльності. Завдання вартісної оцінки, документальної реєстрації, сприйняття та фіксації кредитної діяльності виконує бухгалтерський облік. Саме завдяки відображенню в обліку вартості кредитних операцій, фіксації їх руху виникає можливість формування інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання кредитної діяльності банку [7].

Обліково-аналітичне забезпечення управління кредитною діяльністю банку є ширшим за поняття обліково-аналітичної інформації. Слово «забезпечення» у даному терміні означає виконання процесу постачання обліково-аналітичної інформації в систему управління банку. Обліково-аналітичне забезпечення – це процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості. Таким чином, поняття обліково-аналітичного забезпечення щодо кредитних операцій банку можливо розглядати як:

1) діяльність банку, що пов’язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації щодо кредитних операцій банку;

2) забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації для прийняття своєчасного та якісного управлінського рішення[7].

При використанні обліково-аналітичної інформації за кредитними операціями банку обов’язково аналізується управлінська (внутрішня) звітність.

Управлінська звітність – це звітність про стан та результати діяльності банку, яка використовується керівником (Правлінням банку) для планування, контролю та прийняття відповідних управлінських і економічних рішень. Метою управлінської звітності є надання можливості оперативно управляти банківськими ресурсами та оцінювати ризики.

Управлінська звітність за кредитними операціями банку розкриває інформацію про:

− фінансові результати діяльності банку;

− кредитні ризики та результати управління (активами і зобов’язаннями);

− результати діяльності, пов’язані з продажем кредитних продуктів і послуг;

− відхилення фактичних результатів діяльності банку від планових показників банку та надання поновлених прогнозів щодо очікуваних результатів;

− моніторинг стратегічних ключових показників кредитної діяльності банку.

Управлінська звітність складається відповідним кредитним підрозділом банку (відділом, департаментом) шляхом корекції та деталізації фінансової звітності, наприклад:

− виключення залишків за взаємними розрахунками при консолідації;

− перекласифікація за суттю значних сум, що обліковуються на транзитних та технічних рахунках;

− корекція відповідних активів (зобов’язань);

− корекція відповідності звітних періодів;

− виправлення помилок згідно з інформацією та поясненнями, наданими відповідними підрозділами [7].

Отже, основні функції системи обліково-аналітичного управління кредитною діяльністю банку можливо визначити як:

− інформаційна – забезпечення інформацією про кредитну діяльність банку внутрішніх (керівництво) і зовнішніх користувачів (НБУ, потенційні інвестори, кредитори, податкові органи тощо);

− облікова – відображення кредитної діяльності банку на регістрах бухгалтерського обліку (документальне підтвердження проведених операцій, бухгалтерські проводки щодо проведених операцій);

− аналітична – здійснення на підставі первинних даних економічного аналізу поточної та перспективної діяльності банку за кредитними операціями, з метою оперативного управління банківськими ресурсами та оцінки кредитних ризиків;

− контрольна (здійснення внутрішньобанківського аудиту та контролю за кредитними операціями банку з метою здійснення оперативних управлінських рішень) [7].

Для потреб організації обліку слід використовувати поняття кредитних операцій, як елементу економічних відносин, що виникають між кредитором і позичальником з приводу зберігання тимчасово вільних коштів та використання їх на основі повернення, строковості, платності та цільового характеру використання, що забезпечує перерозподіл коштів кредитора і дає можливість отримати дохід у вигляді відсотків.

Основними ознаками, що визначають сутність кредиту, є такі:

1) учасники кредитних відносин повинні бути економічно самостійними, тобто функціонувати на основі самоокупності;

2) кредитні відносини є добровільними і рівноправними;

3) кредитні відносини не змінюють власника цінностей;

4) кредитні відносини платні і здатні забезпечувати зростання вільної вартості, що формує позиковий капітал [21].

Важливого значення для ведення обліку кредитних операцій набувають регламентні документи, які слід розглядати на міжнародному і вітчизняному рівнях. Організація обліку кредитних операцій ґрунтується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, а саме: безперервності

діяльності банку, обережності, стабільності правил обліку, дати операції, поділу звітних періодів, оцінки активів та пасивів, окремого відображення активів та пасивів.

Виходячи із потреб організації аналітичного обліку, необхідно враховувати класифікаційні ознаки кредитних операцій. Визначення класифікаційних ознак має визначати елементи формування повної та достовірної інформації про кредитні операції.

За строками користування з визначення ризиків при формуванні резервів кредит поділяється на строковий (короткостроковий, довгостроковий), прострочений, відстрочений (пролонгований) та сумнівний до повернення [21].

Бухгалтерські проведення за кредитною операцією відносяться до:

1) обліку процентних та комісійних доходів;

2) обліку номіналу кредиту та зміни основної суми боргу.

Облік номіналу кредиту залежить від методу виплати відсотків:

1) за період;

2) на період.

Погашення банківських кредитів може здійснюватися так:

1) сплатою заборгованості за відсотками основною сумою боргу водночас у кінці строку позики;

2) щомісячною сплатою заборгованості за відсотками і в кінці строку позики;

3) за основною сумою кредиту;

4) у розстрочку;

5) щорічними платежами з арифметичною або геометричною прогресією чи регресією;

6) після обумовленого періоду;

7) з постійною сумою погашення основного боргу;

8) достроково (на вимогу), тощо [21].

Організація обліку кредитних операцій в банках має бути спрямована на обмеження кредитного ризику при здійсненні даних операцій. У загальному плані організація обліку кредитних операцій охоплює три напрями:

1) розподіл обов'язків та повноважень під час здійснення операцій;

2) опис процедури виконання операцій на підставі внутрішньобанківських документів;

3) контроль операцій, що включає: контроль повноважень; контроль технічного та бухгалтерського опрацювання даних.

З точки зору ведення обліку елемент кредитного портфеля банку потрібно розглядати у двох значеннях:

– широкому — як цілковитий інструмент управління (активами і пасивами) банку;

– вузькому — як набір кредитних інструментів для досягнення основних цілей.

Основними завданнями організації обліку створення кредитного портфеля є: відображення інформації про доход в майбутній довгостроковій перспективі; рівень доходу в поточному періоді; дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля; рівня ризиків кредитного портфеля; забезпечення максимального ефекту податкових пільг. Уміле керування активами власного кредитного портфеля на основі облікових даних, дозволяє банкам отримати ліквідний кредитний портфель [21].

Основними нормативними документами, що регламентують порядок організації облікового процесу в комерційних банках України, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Положення НБУ «Про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України», Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України» та інші.

Кредитні операції банку є найризикованішими, тому вони повинні підлягати найбільш глибокому та частому контролю, перевірятися внутрішніми аудиторами.

Отже, на думку Крівцової Т.О., організація внутрішнього контролю кредитних операцій банку – це процес створення системи внутрішнього контролю кредитних операцій банку та внесення прогресивних змін у побудову та порядок функціонування раніше сформованої діючої системи внутрішнього контролю кредитних операцій банку [17].

Однак, до завдань внутрішнього контролю кредитних операцій банку слід віднести: перевірку дотримання законодавчо-нормативних актів та внутрішніх документів банку; перевірку якості кредитного портфеля; за сформованою вибіркою перевірку повноти комплектації кредитної документації; перевірку повноти формування резервів під кредитні ризики; перевірку порядку надання, супроводження, обліку кредитів; оцінювання ефективності кредитної діяльності (у тому числі управління нею, оцінювання роботи з проблемними кредитами та ін.); надання рекомендацій щодо зменшення кредитних ризиків.

Специфікою системи внутрішнього контролю кредитних операцій є й особливості застосування методів та прийомів контролю залежно від предмету перевірки. Так, внутрішній контроль повноти комплектації кредитних справ може виконуватися з використанням як суцільного, так і вибіркового (переважно) спостереження. Поряд з цим перевірка достатності формування спеціальних резервів під кредитні ризики проводиться виключно за допомогою документального прийому контролю, наприклад, інвентаризації кредитних договорів, договорів застави - за допомогою фактичного [17].

Законі України «Про банки та банківську діяльність» [30] факторинг визначається як банківська операція, що передбачає придбання банком права вимоги на виконання зобов’язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги і взяття на себе ризику виконання таких вимог і приймання платежів. Одночасно кредитна операція [30] передбачає надання клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняття зобов’язань про надання коштів за

певних умов, а також надання гарантій, поручительств, авалів, проведення факторингових операцій тощо.

У розробці кредитної політики більшості українських банків проведення факторингових операцій взагалі не розглядається як кредитна операція, що Гнєдков А.В. вважає достатньо серйозною помилкою, особливо в теперішній час, коли більшість банків згорнуло кредитні програми по наданню традиційних форм кредитів [8].

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «УКРЕКСІМБАНК» М. КИЇВ

2.1. Аналіз фінансового стану та кредитної політики АТ «Укрексімбанк» м. Київ

Державний експортно-імпортний банк України створений 3 січня 1992 року згідно з Указом Президента України № 29. Запис у Державному реєстрі банків про право юридичної особи на здійснення банківської діяльності №2 (чинна банківська ліцензія).

АТ «Укрексімбанк» є акціонерним товариством, 100% акцій якого належать державі в особі Кабінету Міністрів. Структура АТ «Укрексімбанк» в Україні складається з Головного банку, 22 філій та 28 відділень (станом на 01.10.2023) та два представництва в Лондоні і Нью-Йорку.

Місія банку — сприяти розвитку економіки України та бізнесу клієнтів, переважно експортоорієнтовних та імпортозамінних галузей економіки, шляхом кредитування і банківського обслуговування фінансових операцій клієнтів, підтримки національного експортера та виконання функції фінансового агента Уряду України.

Статутом Банку визначено, що АТ «Укрексімбанк» засновано для залучення зовнішніх і внутрішніх кредитних ресурсів в економіку України, надання та отримання кредитів від імені та за дорученням Кабінету Міністрів України (як фінансовий агент Уряду), фінансування та гарантування експортно-імпортних операцій підприємств, обслуговування державного зовнішнього боргу України, здійснення операцій на грошовому, валютному та фондовому ринку, здійснення комплексу заходів щодо фінансування інвестиційних проектів, надання банківських послуг, співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, впровадження інших видів діяльності, здійснення інших операцій відповідно до законодавства та вимог Статуту.

Наразі АТ «Укрексімбанк» має диверсифіковану клієнтську базу, що включає значну кількість великих промислових і державних підприємств. Банк

приймає вклади від фізичних і юридичних осіб, надає кредити, здійснює платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну іноземних валют, інвестує кошти, здійснює розрахунково-касове обслуговування клієнтів та надає інші банківські послуги.

Бізнес-модель банку передбачає:

- фокусування на продовженні реалізації програм з МВФ в рамках кредитування експортноорієнтованих підприємств;
- фокусування на існуючих та залученні нових клієнтів для обслуговування експортно-імпортних операцій, а також консультаційної підтримки;
- розвиток бази корпоративних клієнтів;
- збереження преміальних роздрібних клієнтів із значними залишками коштів;
- розширення периметру комерційних банків, яким надається фінансування в рамках програм МВФ.

АТ «Укрексімбанк» успішно співпрацює з провідними міжнародними фінансовими організаціями, такими як Світовий банк, ЄБРР, KfW, NIB, IFC, з великими іноземними банками та фінансово-кредитними установами.

Основними продуктами та послугами банківської установи є:

- кредити;
- депозити;
- розрахунково-касове обслуговування;
- операції з використанням платіжних карток;
- операції з цінними паперами;
- документарні операції, факторинг;
- послуги з використанням дистанційних систем обслуговування («Клієнт-банк», інтернет-банкінг, мобільний банкінг).

Крім цього АТ «Укрексімбанк» розширює спектр продуктів за програмами МФО, деривативи. Також, крім суверенних євробондів, банк пропонує

корпоративні єврооблігації, які розміщені на міжнародних фондових ринках та допущені до обігу на українських біржах.

Особливу увагу при контролі діяльності банку вище стоячими організаціями приділяють структурі активів балансу, а також динаміці зміни їх величини у поточному звітному році проти попереднього звітного року. Першочергове значення аналіз активів має і для внутрішнього фінансового контролю безпосередньо керівництвом відділення для вжиття необхідних і своєчасних заходів на забезпечення безперервної прибуткової його діяльності. Аналіз структури та динаміки активів банку проведемо у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура та динаміка активів АТ «Укрексімбанк»

Види активів	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	287540	23,7	244680	18,3	141552	10,6	129255	8,4	167943	9,1
Кошти обов'яз–кових резервів банку в НБУ	5664	0,5	5275	0,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Кошти в інших банках	72308	6,0	198	0,0	421	0,0	642	0,04	727	0,0
Кредити та заборгованість клієнтів	763683	62,9	900569	67,3	874794	65,8	623962	40,6	662764	36,1
Цінні папери в портфелі банку	16094	1,3	26341	2,0	28187	2,1	376993	24,6	581223	31,6
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	173	0,0	52	0,0	0	0,0	8628	0,6	0	0,0
Інвестиційна нерухомість	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	44516	2,4
Відстрочений податковий актив	9	0,0	13	0,0	21	0,0	0	0,0	0	0,0
Основні засоби та нематеріальні активи	148345	12,2	140443	10,5	140716	10,6	329854	21,5	334308	18,2
Інші фінансові активи	1673	0,1	6150	0,5	5771	0,4	1190	0,1	8666	0,5
Інші активи	25965	2,1	2449	0,2	4869	0,4	38802	2,5	14903	0,8
Необоротні активи	3650	0,3	51781	3,9	53043	4,0	26559	1,7	21489	1,2
Усього активів	1214568	100,0	1377952	100,0	1329402	100,0	1535885	100,0	1836539	100,0

З даних таблиці 2.1 видно, що у структурі активів АТ «Укрексімбанк» за 2018–2022 роки переважають кредити та заборгованість клієнтів і цінні папери в портфелі банку, які відповідно становлять 662764 тис. грн. та 581223 тис. грн. або 36,1% та 31, 6% відповідно. Це свідчить про ріст обсягів кредитування, але поряд з цим і збільшення неповернення взятих кредитів позичальниками.

Питома вага готівкових коштів має тенденцію до зменшення, а саме з 23,7% у 2018 році до 9,1% у 2022 роком, це позитивне явище, оскільки зменшення ролі готівки в управлінні ресурсами банку свідчить про вищій рівень довіри до банківської системи країни. Позитивним є збільшення вартості основного капіталу банку і нематеріальних активів з 148345 тис. грн. у 2018 році до 334308 тис. грн. у 2022 році, що свідчить про достатнє відтворення основного капіталу банку.

Так само як і активи банку важливі в економічній структурі і пасиви, що в свою чергу складаються з двох складових: зобов'язання та капітал. Зобов'язання – поточні обов'язки установи, що випливають з попередніх дій, виконання яких пов'язане з відпливом ресурсів (активів). Капітал – залишкова частка в активах після відрахування всіх зобов'язань.

Для аналізу динаміки пасивів АТ «Укрексімбанк» використаємо дані таблиці 2.2. З даних таблиці 2.2 видно, що питома вага зобов'язань банку за 2018–2022 роки становила відповідно 82,7 і 70,4%, а питома вага власного капіталу становила відповідно 17,3 і 29,6%. Обсяги зобов'язань банку збільшились з 2018 до 2022 року відповідно на 186386 тис. грн., а обсяги власного капіталу банку зростали відповідно на 311271 тис. грн. та становили відповідно 1293094 і 543445 тис. грн. в 2022 році. Негативним у структурі пасивів є зменшення коштів клієнтів у 2022 році порівняно з 2018 роком на 7,1 %, що є відлунням економічної кризи та негативної політичної ситуації.

Основною стратегічною метою діяльності банку є збільшення його ринкової вартості шляхом підвищення конкурентноздатності, створення бездоганного іміджу та довіри до нього, впізнання бренду та підвищення ефективності діяльності.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура пасивів АТ «Укрексімбанк»

Види активів	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Кошти банків	71939	5,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Кошти клієнтів	997987	74,5	1073366	77,9	989592	74,4	1001963	65,2	1237351	67,4
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	0,0	2068	0,2	902	0,1	11126	0,7	3413	0,2
Відстрочені податкові зобов'язання	18861	1,4	18850	1,4	17858	1,3	49892	3,2	49891	2,7
Резерви за зобов'язаннями	0	0,0	3	0,0	0	0,0	54	0,0	38	0,0
Інші фінансові зобов'язання	7081	0,5	10290	0,7	21718	1,6	301	0,0	238	0,0
Інші зобов'язання	797	0,1	1013	0,1	1730	0,1	2148	0,1	2163	0,1
Субординований борг	10042	0,8	10042	0,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Усього зобов'язань	1106708	82,7	1115633	81,0	1031800	77,6	1065484	69,4	1293094	70,4
Статутний капітал	70500	5,3	70500	5,1	70500	5,3	119850	7,8	155100	8,4
Емісійні різниці	60	0,0	60	0,0	60	0,0	60	0,0	60	0,0
Нерозподілений прибуток	17613	1,3	30149	2,2	62936	4,7	38490	2,5	74322	4,0
Резервні та інші фонди банку	63980	4,8	81589	5,9	83097	6,3	84838	5,5	86764	4,7
Резерви переоцінки	80021	6,0	80021	5,8	81008	6,1	227163	14,8	227199	12,4
Усього власного капіталу	232174	17,3	262319	19,0	297602	22,4	470401	30,6	543445	29,6
Усього зобов'язань та власного капіталу	1338882	100	1377952	100	1329402	100	1535885	100	1836539	100,0

Базою ефективного ведення банківської діяльності є достатність наявних коштів: як самого банку так і його клієнтів, тому проаналізуємо дані показники в таблиці 2.3.

Кошти в Національному банку України становлять собою суми, розміщені в Національному банку України для забезпечення щоденних розрахунків та інших операцій. Не існує обмежень щодо використання таких коштів.

Таблиця 2.3

Наявність грошових коштів та їх еквівалентів
у АТ «Укрексімбанк», тис. грн.

Найменування статті	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення
Готівкові кошти	44706	52322	56712	49973	52421	7715
Кошти в Національному банку України (крім обов'язкових резервів)	99621	97320	31398	11516	30812	–68809
Кореспондентські рахунки, депозити та кредити овернайт у банках:	143213	95038	53443	67766	84710	–58503
України	104400	38926	33446	51355	79542	–24858
інших країн	38814	56112	19997	16411	5168	–33646
Усього грошових коштів та їх еквівалентів	287540	244680	141552	129255	161943	–125597

Однак, якщо вимоги щодо мінімального обов'язкового середнього резерву не дотримуються, то до банку можуть бути застосовані штрафні санкції. АТ «Укрексімбанк» зобов'язаний підтримувати мінімальний обов'язковий резерв, розрахований як середньозважений залишок на основі щоденних даних протягом місяця. Кошти обов`язкових резервів банку в Національному банку України представляють собою мінімальний обов'язковий резерв, що підтримується на рахунку в НБУ.

Базою ефективного ведення банківської діяльності є достатність наявних коштів: як самого банку так і його клієнтів, тому проаналізуємо дані показники в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка рівня коштів клієнтів АТ «Укрексімбанк», тис. грн.

№ п/п	Найменування статті	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення
1	Державні та громадські організації	1 487	5 646	5 192	35 063	40 712	39 225
2	Інші юридичні особи	457 510	512 577	522 146	504 763	672 043	214 533
2.1	поточні рахунки	252 579	288 141	246 443	295 321	438 938	186 359
2.2	строкові кошти	204 931	224 436	275 703	209 442	233 105	28 174
3	Фізичні особи:	538 990	555 143	462 254	462 137	524 536	–14 454
3.1	поточні рахунки	146 316	181 834	134 989	149 880	161 004	14 688
3.2	строкові кошти	392 674	373 309	327 265	312 257	363 532	–29 142
4	Усього коштів клієнтів	997 987	1 073 366	989 592	1 001 963	1 237 351	239 364

Аналіз таблиці 2.4 свідчить, що найбільшими користувачами послуг АТ «Укрексімбанк» є юридичні особи, які надають перевагу зберіганням коштів на депозитних рахунках банку (строкові кошти юридичних осіб дещо перевищують кошти в розрахунках, тобто кошти на поточних рахунках). Другими по питомій вазі виступають кошти фізичних осіб, кошти яких в динаміці значно зменшились, однак фізичні особи також надають перевагу зберіганням коштів на депозитних рахунках.

Також, потрібно відмітити, що в 2022 році кошти клієнтів збільшились з 997 987 тис. грн. до 1 237 351 тис. грн., тобто збільшились на 239 364 тис. грн.

В 2022 році АТ «Укрексімбанк» надавав своїм корпоративним клієнтам максимально повний перелік банківських послуг, починаючи з різних програм фінансування розвитку бізнесу, розміщення тимчасово вільних коштів, обслуговування корпоративних карток та зарплатних карткових проектів, інкасації і закінчуючи сучасними банківськими послугами з управління грошовими потоками системних підприємств. Для зручності клієнтів були розроблені нові тарифні пакети.

Протягом 2022 року АТ «Укрексімбанк» продовжує успішно розвивати картковий бізнес. АТ «Укрексімбанк» є членом двох платіжних систем:

- внутрішньодержавної платіжної системи «Укркарт»;
- міжнародної платіжної системи «VISA International».

Продукти, які АТ «Укрексімбанк» випускає та обслуговує – це міжнародні платіжні картки Visa Electron, Visa Classic, Visa Gold. Юридичним особам АТ «Укрексімбанк» пропонує реалізацію зарплатних проектів із використанням платіжних карт МПС «VISA Int.» на вигідних умовах. За 2022 рік були підписані договори про співробітництво майже з 150 організаціями.

Впродовж 2022 року АТ «Укрексімбанком» було емітовано 15000 карт, які мали своє розповсюдження в 16 регіонах України. В 2022 році термінальна інфраструктура банку за рахунок встановлення власних банкоматів в обласних центрах країни, станом на 01.01.2023 року кількість банкоматів становить 73 одиниць, збільшення сітки банкоматів банків–партнерів та підписання угод з іншими великими банками на пільгове обслуговування платіжних карт банку на обладнанні цих банків. В АТ «Укрексімбанк» також діє мережа банківських терміналів, загальна кількість яких складає 150 одиниць. Темпи надання кредитів держателям платіжних карт за 2022 рік не зменшились. Протягом 2022 року надано кредитів 305 особам на суму 3300,00 тис. грн.

Фінансовий результат за минулий рік складає 74 млн. 322 тис. грн., що вказує на збільшення послуг та якості обслуговування клієнтів.

На 01 січня 2023 року в АТ «Укрексімбанк» працюють 797 кваліфікованих фахівців банківської сфери. Колектив банку це згуртована команда, яка працює для розвитку та процвітання АТ «Укрексімбанк». Суттєве зменшення кількості працівників в банку пов’язане з значним скороченням регіональних філій банку, що є впливом негативної ситуації в країні.

В процесі діяльності, поряд з працею беруть участь засоби виробництва – засоби і предмети праці, які в грошовій формі складають основні засоби. Тому результати діяльності банку в значній мірі визначаються рівнем забезпеченості основними засобами. І чим вища забезпеченість, раціональніша їх структура, тим

вища продуктивність праці та вищий рівень рентабельності. Для аналізу динаміки забезпеченості та ефективності використання основних засобів в АТ «Укрексімбанк» розглянемо дані таблиці 2.5.

Дохід банку зріс у 2022 році порівняно з 2018 роком на 47866 тис. грн. і становив 49890 тис. грн., середньорічна кількість працюючих зменшилась 182 осіб і становила 812 осіб, середньорічна вартість основних засобів збільшилась у 2022 році порівняно з 2018 роком на 185158 тис. грн. і становила 329854 тис. грн.

Таблиця 2.5

Динаміка забезпеченості та ефективності використання основних засобів АТ «Укрексімбанк»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення
Дохід банку, тис. грн.	22803	38102	42988	49890	90952	68149
Середньорічна чисельність працівників, осіб	950	884	835	812	797	–153
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	140896	140443	140579	329854	332081	191185
Капіталозброєність, тис. грн.	148,3	158,9	168,4	406,2	416,7	268,4
Капіталоємкість, грн.	6,2	3,7	3,3	6,6	3,7	–2,5
Капіталовіддача, грн.	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,1

Тому маємо зростання капіталоозброєності у 2022 році проти 2018 року на 268,4 тис. грн., зменшення капіталоємності у 2022 році порівняно з 2018 роком на 2,5 грн., збільшення капіталовіддачі у 2022 році проти 2018 року на 0,1 грн., що є явищем позитивним, що впливає на покращення фінансових показників банку.

Розглянемо кредитний портфель банку в динаміці досліджуваних років за даними таблиці 2.6.

На протязі досліджуваних років відбулося зменшення суми кредитів:

– фізичних осіб на загальну суму 15 202 тис. грн.;

– юридичних осіб на загальну суму 19 974 тис. грн.;

– усього суми кредитів на загальну суму 81 537 тис. грн.

Таблиця 2.6

Динаміка кредитів та заборгованості клієнтів

АТ «Укрексімбанк», тис. грн.

Показники	2018 рік	2022 рік	Відхилення
Кредити, що надані юридичним особам	690 989	671 015	–19 974
Іпотечні кредити фізичних осіб	54 263	41 882	–12 381
Кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	20 853	5 651	–15 202
Інші кредити, що надані фізичним особам	25 569	10 424	–15 145
Резерв під знецінення кредитів всього:	(47 973)	(66 208)	18 235
Усього кредитів за мінусом резервів	743 701	662 164	–81 537

Зрозуміло, що нарощування своєї діяльності будь–який банк здійснює з однією метою – отримання прибутків та збільшення своєї ділової активності.

Ділова активність банку пов'язана, насамперед, з ефективністю формування та використання фінансових ресурсів, що перебувають в його розпорядженні. Тому оцінка ділової активності є одним з основних аспектів аналізу діяльності суб’єкта господарювання (таблиця 2.7).

Чистий прибуток АТ «Укрексімбанк» за 2022 рік склав 74 322 тис. грн., в порівнянні з 2018 роком прибуток зріс на 56709 тис грн. Банк зберіг свою фінансову стабільність та продемонстрував не змінну динаміку росту основних показників. За звітній рік банк справився зі своїми задачами, забезпечив підвищення ефективності банківських операцій, оптимізацію мережі відділень, управлінь та модернізацію операційних систем.

Таблиця 2.7

Динаміка показників прибутковості в АТ «Укрексімбанк»

Найменування статті	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Прибуток за рік, тис. грн.	17613	30149	34300	38490	74 322
Норматив миттєвої ліквідності (Н4) (нормативне значення – 20 %)	70,25	51,52	57,40	106,42	123.14
Норматив поточної ліквідності (Н5) (нормативне значення – 40 %)	94,62	82,00	88,61	89,36	97,05
Норматив короткострокової ліквідності, (Н6) (нормативне значення – 60 %)	82,21	95,25	82,07	87,11	88,39

Стійке зростання АТ «Укрексімбанк» забезпечується також його надійною репутацією, високим рівнем обізнаності про бренд банку на ринку, чітко визначеною зорієнтованістю персоналу на найкращі результати та якість. Усі ці чинники в поєднанні з сучасними технологіями, широким асортиментом послуг та продуктів для приватних, великих корпоративних клієнтів та підприємств МСБ, та прозорістю банківських операцій забезпечують довіру та лояльність з боку клієнтів банку.

2.2. Облік і контроль кредитних операцій в АТ «Укрексімбанк»

Облікова політика банку регламентується внутрішнім нормативним документом – «Положенням про облікову політику банку», який затверджується правлінням банку. Облікова політика підлягає обов’язковій зміні якщо змінюється законодавство щодо ведення обліку та якщо буде підвищено достовірність та доречність звітної інформації.

В Положенні про облікову політику банку обов’язковій регламентації та деталізації підлягає порядок обліку операцій, що є характерними лише для цієї

фінансово-кредитної установи: кредитні та депозитні операції, продаж-купівля іноземної валюти, операції з цінними паперами тощо. Окрім того, має бути окремо описано організацію облікового процесу активів чи пасивів групи яких є типовими для всіх суб'єктів господарювання, але окремі їх елементи притаманні лише банкам. Наприклад, такі складові групи основних засобів як зброя, система відеоспостереження, пожежна сигналізація не є характерними для звичайних юридичних та фізичних осіб, однак у банках вони використовуються постійно і скрізь. Тому, порядок їх документального обліку, складання проводок, нарахування амортизації тощо має бути обов'язково виокремлено та регламентовано [33].

При складанні статей Положення про облікову політику (рис. 2.1) служба бухгалтерського обліку керується Законом України «Про банки і банківську діяльність» [30], Постановами НБУ, міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Облікова політика може змінюватись тільки, якщо зміна:

- вимагається нормативно-правовими актами НБУ, прийнятими відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, та/або міжнародними стандартами фінансової звітності;

- приводить до того, що фінансові звіти надають достовірну та доречнішу інформацію про вплив операцій, інших подій або умов на фінансовий стан, фінансові результати діяльності або грошові потоки банку [1].

Розглянемо основні положення облікової політики щодо фінансових активів і зобов'язань в АТ «Укрексімбанк». Фінансові активи та фінансові зобов'язання, окрім кредитів клієнтам та коштів клієнтів, первісно визнаються на дату укладення угоди, тобто на дату, з якої Банк стає стороною по договору, який визначає умови відповідного інструмента. Кредити клієнтам визнаються в момент перерахування коштів на рахунки клієнтів. Кошти клієнтів визнаються в момент перерахування коштів на рахунки в Банку.

Рис. 2.1. Статті Положення про облікову політику

В залежності від бізнес-моделі та результатів проходження SPPI-тесту боргові фінансові активи можуть бути класифіковані наступним чином:

- активи, які оцінюються за амортизованою собівартістю;

- активи, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід;

- активи, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток.

Банк оцінює фінансові активи за амортизованою собівартістю, тільки якщо виконуються обидві наступні умови:

- фінансовий актив утримується в рамках бізнес-моделі, метою якої є утримання фінансових активів для отримання передбачених договором грошових потоків;

- договірні умови фінансового активу обумовлюють отримання у визначенні дати грошових потоків, які є виключно платежами в рахунок основної суми боргу та процентів на непогашену частину основної суми боргу.

Такі активи відображаються за амортизованою вартістю з використанням методу ефективної ставки відсотка. Прибутки і збитки відображаються в окремому звіті про прибутки і збитки при припинення визнання або знеціненні, а також у процесі амортизації.

Кредитування в АТ «Укрексімбанк» здійснюється за такими напрямами клієнтської бази:

- корпоративним клієнтам
- клієнтам малого і середнього бізнесу
- приватним клієнтам.

Узагальнення активних кредитних операцій банку подано в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Види активних кредитних операцій в АТ «Укрексімбанк»

Вид кредиту	Вид кредиту
Корпоративні клієнти	
Кредитування робочого капіталу	Кредитна лінія
	Траншеве кредитування
Овердрафт	
Фінансування інвестиційних проектів	Невідновлювана кредитна лінія
	Проектне фінансування
	Фінансування для імпортерів
Фінансування в рамках програм міжнародних фінансових організацій	Спільний проект зі Світовим банком
	Проект Європейського інвестиційного банку
	Програма Європейського банку реконструкції та розвитку
Державні програми з підтримки бізнесу	Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %»
	Державні гарантії на портфельній основі
Клієнти малого і середнього бізнесу	
Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %»	

Спільні програми з Фондом розвитку підприємництва	Кредитування за пріоритетними галузевими напрямами
	Фінансування інвестпроектів за пріоритетними напрямками
	Мікрокредитування
Фінансування аграрного сектору	Агрокредит «Інвестиційний»
	Агрокредит «Сільгосптехніка»
	Агрокредит «Оборотний»
Фінансування поточної діяльності	Кредит «Оборотний капітал»
	Кредит «Овердрафт»
	Кредит «Оборотний капітал без застави»
Фінансування експорту	Програма фінансування експорту з ЕКА
Кредит під заставу депозиту	
Інвестиційне фінансування	Кредит «Комерційна іпотека»
	Кредит «Транспортні засоби»
	Кредит «Обладнання, устаткування»
	Кредит «Розвиток бізнесу»
Кредити у рамках партнерських програм	
Фінансування в рамках програм міжнародних фінансових організацій	Програма Європейського банку реконструкції і розвитку
	Спільний проект зі Світовим банком
Державна програма з енергозбереження «Програма сприяння оптимізації енергоефективності»	
Державна програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%»	
Приватні клієнти	
Кредитні картки	
Кредити під заставу облігацій внутрішньої державної позики України	
Кредитна лінія під заставу депозиту	
Доступна іпотека єОселя	

Кредитна політика банку передбачає створення кредитних комітетів. Кредитний комітет – постійно діючий колегіальний орган Банку, який визначає можливість та умови проведення активних банківських операцій із суб'єктами господарської діяльності, активних операцій на міжбанківському ринку, активних операцій з цінними паперами в межах повноважень, делегованих йому Правлінням, та встановлених ключових показників ризику, затверджує класифікацію активних операцій банку та дебіторської заборгованості,

пропозиції щодо формування резервів на покриття можливих збитків від їх знецінення, відповідає за реалізацію Кредитної політики банку.

Малий кредитний комітет – постійно діючий колегіальний орган банку, який в межах делегованих йому повноважень визначає можливість та умови проведення активних операцій з клієнтами середнього бізнесу, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання комунального сектору економіки та роздрібного бізнесу відповідно до діючої в банку сегментації клієнтів, здійснює оцінку якості кредитного портфеля за операціями з відповідними позичальниками, відповідає за реалізацію Кредитної політики банку, та виконує інші завдання і функції, визначені Положенням про Малий кредитний комітет.

Комісія з моніторингу активних операцій клієнтів АТ «Укрексімбанк» постійно діючий колегіальний орган Правління Банку, який в межах делегованих йому повноважень забезпечує моніторинг активних операцій клієнтів Банку на предмет виявлення факторів кредитного ризику і організацію роботи з недопущення невиконання (неналежного виконання) клієнтами зобов'язань перед Банком шляхом прийняття відповідних рішень. У 2022 році комісією було прийнято рішення щодо наступного:

- виявлення факторів кредитного ризику позичальниках;
- стану та перспектив врегулювання простроченої заборгованості юридичних осіб-позичальників та виконання ними встановлених графіків погашення заборгованості;
- щодо стану простроченої заборгованості за беззаставними операціями фізичних осіб-позичальників;
- сегментація простроченої дебіторської заборгованості клієнтів;
- позабалансових зобов'язань за активними операціями клієнтів;
- затвердження Плану заходів з врегулювання факторів кредитного ризику по позичальниках.

Бухгалтерський облік повинен забезпечувати відображення інформації про кредитні операції за кожним етапом з метою проведення аналізу та прийняття

управлінських рішень, а також відображати детальні записи інформації про позичальника, які дають можливість отримати звіти для внутрішнього користування та можливість надання звітів про діяльність контролюючим органам і розрахунку макроекономічних показників грошово-кредитної статистики.

Організація обліку кредитних операцій в банках спрямована на обмеження кредитного ризику при здійсненні даних операцій. У загальному плані організація обліку кредитних операцій охоплює три напрями:

а) розподіл обов'язків та повноважень під час здійснення операцій;

б) опис процедури виконання операцій на підставі внутрішньобанківських документів;

в) контроль операцій, що включає: контроль повноважень; контроль технічного та бухгалтерського опрацювання даних.

Процедури обліку кредитних операцій визначаються в обліковій політиці кожного банку. При цьому обліковий процес повинен забезпечити єдину методологію синтетичного і аналітичного обліку, а також узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень та складання як внутрішньої, так і зовнішньої звітності. Послідовність відображення в обліку кредитних операцій представлено на рис. 2.2.

Фінансовий облік кредитних операцій здійснюється у відповідності до Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [9], на основі якого банк самостійно розробляє внутрішній робочий план аналітичних рахунків.

Відображаючи кредитні операції на рахунках бухгалтерського обліку, насамперед беруть до уваги цільове спрямування кредиту, що має перевагу над його формою. У кожній групі рахунків для відображення конкретних кредитних операцій відокремлюються рахунки для обліку наданих кредитів (у т. ч. короткострокових та довгострокових), неамортизованої премії та неамортизованого дисконту за наданими кредитами, простроченої заборгованості за наданими кредитами, нарахованих доходів та прострочених нарахованих доходів.

Рис. 2.2. Послідовність відображення кредитних операцій в обліковій системі АТ «Укрексімбанк»

Для відображення кредитів у плані рахунків банку передбачено другий клас рахунків, а забезпечення відображаються на рахунках дев'ятого класу. Бухгалтерський облік кредитних операцій характеризується тим, що на дату укладення договору банк обліковує зобов'язання з кредитування на позабалансових рахунках. У разі надання кредиту сума зобов'язання з кредитування зменшується на суму наданих коштів і відображається в бухгалтерському обліку на балансових рахунках.

Пролонговані кредити відображають у Плані рахунків також за відповідними рахунками з обліку короткострокової або довгострокової заборгованості в розрізі напрямів та видів кредитування, тобто без виокремлення від поточних строкових зобов’язань.

Особливості бухгалтерського обліку кредитних операцій в АТ «Укрексімбанку» наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Особливості бухгалтерського обліку кредитів та кредитних операцій

Види кредитів	Особливості бухгалтерського обліку
Кредити овердрафт (кредитування рахунку)	Бухгалтерський облік полягає в тому, що на дату укладення договору, відповідно до якого передбачається кредитування рахунку клієнта, банк відображає в обліку зобов'язання з кредитування. Суми за наданими кредитами у формі овердрафт відображаються в бухгалтерському обліку за дебетом поточних рахунків клієнтів на вимогу (юридичних та фізичних осіб), у результаті чого виникає дебетовий залишок на цих рахунках.
Кредити овернайт	Облік здійснюється аналогічно до обліку наданих та отриманих кредитів. У разі зміни початкової дати кредиту, погашення (пролонгація) заборгованості відображається на відповідних рахунках з обліку короткострокових або довгострокових кредитів залежно від строку, що визначається від дати пролонгації договору до дати погашення кредитів.
Операції репо	Операція репо відображається в бухгалтерському обліку як наданий (отриманий) кредит під заставу цінних паперів. Зобов'язання за операцією репо відображається банком на позабалансових рахунках. Після перерахування коштів за операціями репо (надання кредиту) сума зобов'язань списується з позабалансових рахунків.
Факторингові операції	Облік цих операцій характеризується тим, що на дату укладення договору факторингу сума, яку фактор (банк) зобов'язується сплатити клієнту, відображається за позабалансовими рахунками. Отримані відповідно до умов договору факторингу розрахункові документи клієнта обліковуються за номінальною вартістю за позабалансовими рахунками.
Операція з урахування векселів	У бухгалтерському обліку така операція відображається на рахунках з обліку кредитів. Якщо банк купує вексель з метою подальшого продажу або дострокового пред'явлення до погашення, то в бухгалтерському обліку така операція відображається за рахунками з обліку цінних паперів у портфелі банку на продаж. На дату укладення договору про врахування векселя банк відображає в обліку суму зобов'язань з кредитування за позабалансовими рахунками.

Облік кредитних операцій в АТ «Укрексімбанку» здійснюється в такій послідовності рис. 2.3.

Рис. 2.3. Послідовність обліку кредитних операцій банку

Кредитна діяльність банку обліковується у вигляді балансового активу починаючи з дати передачі коштів позичальнику та закінчуючи кінцевою датою кредитної угоди. Погашення кредиту відбувається шляхом внесення однієї суми у зазначений термін до закінчення строку дії кредитного договору або поступово протягом усього терміну дії кредитної угоди. Спосіб погашення позики передбачається в тексті кредитного договору. Залежно від дій позичальника на дату погашення кредитної угоди є три варіанти відображення в обліку кредитної діяльності [10]: погашення кредиту; визнання заборгованості простроченою; продовження дії кредитного договору.

На рис. 2.4 наведено структуру бухгалтерських рахунків щодо обліку кредитних операцій відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку в АТ «Укрексімбанку».

В основі узагальнення облікових рахунків призначених для обліку кредитної діяльності банку відповідно до Плану рахунків зазначено тип позичальника або його встановлена характеристика. Балансові рахунки, які призначені для обліку кредитної діяльності прийнято поділяти на такі розділи відповідно до характеристики об’єкту:

розділ 15 – банки;

розділ 20 – суб’єкти господарювання;

розділ 21 – державні органи;

розділ 22 – фізичні особи.

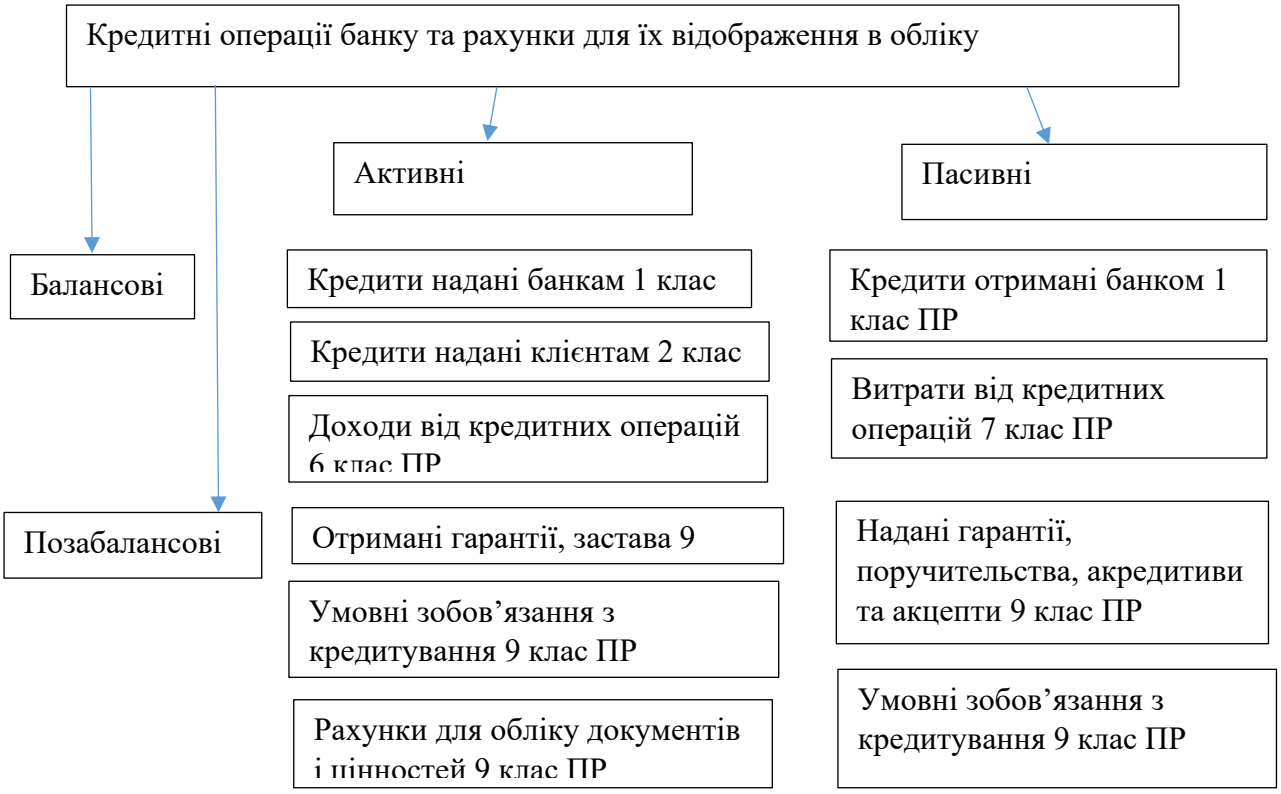

Рис. 2.4. Структура відображення кредитної діяльності в Плані рахунків бухгалтерського обліку АТ «Укрексімбанк»

Прибуток отриманий банком від кредитної діяльності відображають на рахунках 6-го класу відповідно до принципу їх нарахування. Облік отриманих відсотків відбувається на основі їх нарахування та відображення доходів і витрат банку. Нарахований прибуток прийнято показувати на групах рахунків за якими було зареєстровано первісну вартість кредиту.

Відсотковий прибуток визначають відповідно до ефективної відсоткової ставки. Для її розрахунку грошові потоки визначаються відповідно до умов кредитної угоди, з урахуванням усіх комісій, які було сплачено позичальником та стали невід'ємною частиною прибутку за кредитом.

Усі різниці, які виникають між сумою відсоткового прибутку за ефективною ставкою та відсотковим доходом, який нараховують за первісною вартістю кредиту прийнято відображати на рахунках неамортизованих дисконтів (премій).

Амортизацію дисконту (премії) проводять у період нарахування відсотків за кредитом. Прибуток відображають на основі термінів: до дати нарахування та прострочки. Дохід від сплати за кредитним договором може бути відображено у обліку у вигляді комісії за послуги або принципу нарахування відповідно до підходу облікової політики банку.

Бухгалтерський облік кредитної діяльності банку здійснюють відповідно до внутрішньо розробленого плану рахунків. Аналітичні рахунки містять у собі інформацію щодо кожної кредитної операції та суб'єкта відповідно до заданих параметрів. Усі рахунки для обліку наданих банком кредитів є активними. За дебетом цих рахунків проводяться суми наданих кредитів, а за кредитом – суми погашення заборгованості й суми заборгованості, що перераховані на рахунок простроченої заборгованості.

Облік операцій, пов'язаних із кредитуванням клієнтів, ведеться в установах АТ «Укпексімбанку» на підставі відповідних документів і на рахунках бухгалтерського обліку, як це представлено на рис. 2.5.

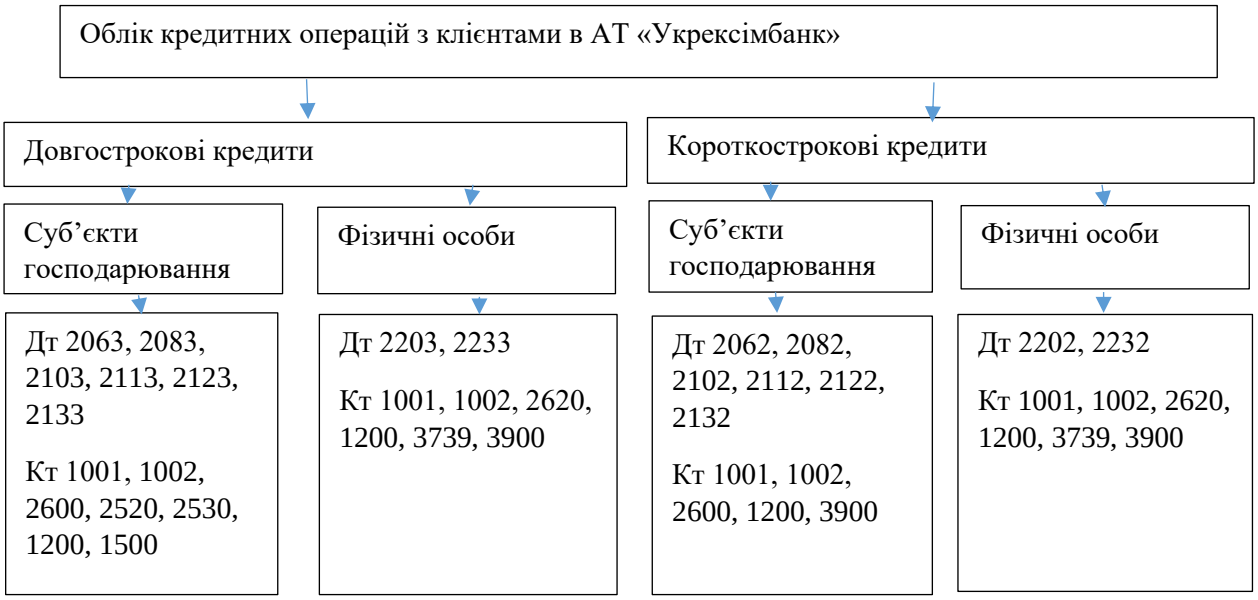

Рис. 2.5. Організація обліку кредитних операцій на рахунках бухгалтерського обліку

Надані клієнтам банку кредити в національній та іноземній валюті обліковуються на рахунках другого класу «Операції з клієнтами» таких розділів Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України:

- розділ 20 «Кредити, надані суб'єктам господарювання»;

- розділ 21 «Кредити, що надані органам державної влади»;

- розділ 22 «Кредити, що надані фізичним особам».

Більшість із зазначених вище розділів містять групи, які включають рахунки для обліку наданих кредитів, неамортизованої премії й неамортизованого дисконту за наданими кредитами, простроченої заборгованості за наданими кредитами, нарахованих доходів і прострочених нарахованих доходів.

Облік спеціальних резервів за наданими банком кредитами клієнтам відбувається за контрактивними рахунками 24 розділу групи 240 «Резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам».

Від проведення операцій із кредитування банки отримують комісійну винагороду та відсотковий дохід, у тому числі у вигляді амортизації дисконту. У випадку отримання коштів за кредитною заборгованістю, що визнана банком безнадійною, такі кошти належать до доходів від повернення раніше списаних активів.

Відсоткові доходи за наданими клієнтам кредитами обліковуються за рахунками 6 класу «Доходи» розділу 60 «Процентні доходи» таких груп рахунків:

- 602 «Процентні доходи за кредитами, що надані суб'єктам господарювання»;

- 603 «Процентні доходи за кредитами, що надані органам державної влади»;

- 604 «Процентні доходи за кредитами, що надані фізичним особам».

Нарахування відсотків за наданими кредитами відбувається за номінальною відсотковою ставкою, що передбачена умовами договору й відображається за рахунками з обліку нарахованих доходів.

Визнані банком доходи від проведення кредитних операцій відображаються в бухгалтерському обліку із застосуванням принципу нарахування та обачності. Облік нарахованих доходів здійснюється не рідше одного разу на місяць за кожною кредитною операцією чи договором окремо.

Зобов'язання з кредитування, тобто зобов'язання банку надати клієнту кредит на певних умовах, обліковується за рахунками 9 класу «Позабалансові рахунки», групи 912 «Зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам».

Аналітичний облік за кредитним рахунком ведеться головним бухгалтером на підставі кредитного договору та договору застави після оформлення дозволів на надання кредиту, у картках особистих позичкових рахунків. Проведення оборотів з особистих позичкових рахунків відбувається з відома головного бухгалтера, на основі перевірених та належно оформлених документів. Суми сплачених відсотків і період, за який вони утримані, заносять у відповідні графи картки особистого рахунка на персональному комп'ютері. Після проведення записів виводиться залишок заборгованості за кредитом. Несплачені в строки згідно з кредитною угодою платежі перераховуються на рахунок прострочених кредитів чи прострочених відсотків.

Система бухгалтерського обліку й внутрішнього контролю має автоматично або напівавтоматично відстежувати стан кредитної заборгованості та надавати дані для складання фінансової звітності. Під час відкриття кредитних рахунків в облікову систему вводяться спеціальні обов'язкові параметри: вид кредиту, цільове спрямування кредиту, вид забезпечення, дата видачі кредиту, дата повернення, початковий строк розміщення. Пізніше вони можуть бути доповнені кількістю пролонгацій, категорією ризику й шифром неплатежів.

Під час організації обліку кредитних операцій установи Ощадного банку здійснюють оцінку фінансового стану позичальника. Банки враховують такі основні показники його діяльності, як платоспроможність, фінансова стійкість, обсяг реалізації, собівартість продукції, обороти на рахунках, склад і динаміка заборгованостей, прибутки, збитки та рентабельність, а також ринкова позиція позичальника й ефективність управління.

Так, у практиці американських банків застосовується «правило п’яти С», за якими критерії відбору клієнтів позначаються словами з початковою буквою «с»:

- character (характер позичальника);
- capacity (фінансові можливості);
- capital (капітал, майно);
- collateral (забезпечення);
- conditions (загальні економічні можливості) [20].

Найбільшу питому вагу в кредитуванні фізичних осіб займають споживчі кредити. Тому розглянемо порядок надання та облікового відображення споживчого кредитування в АТ «Укрексімбанк» (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Облік видачі та погашення споживчого кредиту фізичних осіб

Документ	Зміст операцій	Кореспонденція	
		Дт	Кт
Кредитний договір	Облік за кредитним договором № ____ від _____	9129	9900
Заява на видачу готівки	Видача споживчого кредиту згідно договору № __ від ____	2202, 2205	1001, 1002
	Перерахування коштів за кредитним договором № __ від _____ , відповідно до платіжної інструкції	2202, 2205	2600, 2620, 2625
В день видачі кредиту по кредитній лінії автоматично формуються проводки			
	Облік за кредитним договором № ____ від _____	9900	9129
	По закінченню терміну дії договору автоматично формуються проводки по закриттю зобов’язань	9900	9129
Рішення про визнання заборгованості сумнівної (за умови погіршення фінансового стану позичальника)	Сумнівна заборгованість за кредитним договором № ___ від _____ згідно рішення № ____ від _____	2207	2202
	Погашення сумнівного боргу за рахунок резерву	2209	2207
Заява на переказ готівки або платіжна інструкція клієнта	Погашення кредиту за кредитним договором № __ від ____	1001, 1002, 2620, 2625	2202, 2205

Після ознайомлення клієнта з умовами кредитування він підписує довідку та заповнює заяву позичальника. Відповідно до кредитної політики банку видача споживчих кредитів може проводитись як в національній так і іноземній валюті. В день укладення кредитного договору працівник кредитного відділу заносить операцію у програмний комплекс ведення бухгалтерського обліку відповідно до умов договору. Контролюючий співробітник головного відділення звіряє умови операції з договором і авторизує операцію та перевіряє дотримання показників і нормативів обумовлених в Процедурі занесення кредитних операцій в програмний комплекс і візує операцію.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «УКРЕКСІМБАНК»

Розглядаючи організацію кредитних операцій та їх обліку, зокрема і в АТ «Укрексімбанк», загалом можна виокремити такі напрями удосконалення:

а) обов'язковий розподіл обов'язків та кредитних повноважень під час здійснення кредитних операцій;

б) використовуючи внутрішньобанківські документи, через складання стандартів кредитування або кредитних інструкцій виконати опис дій із проведення кредитних операцій;

в) створити контрольний механізм кредитних операцій, що включає контроль кредитних повноважень, виконання стандартів кредитування або кредитних інструкцій, технічного та бухгалтерського опрацювання облікових даних.

г) потрібно впровадити методику обліку відстроченої заборгованості за кредитними операціями, зазначивши в Плані рахунків банків України рахунки для обліку відстроченої заборгованості в залежності від терміну її виникнення. Наприклад, від 1-го до 3-х місяців та від 3-х місяців до 1-го року;

д) збільшити інформаційний обсяг даних про кредитні операції у формах звітності щодо термінів надання, отримання шляхом передбачення в Плані рахунків банків України рахунків для обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової заборгованості (більше 3 років) [20, 21].

Одним з елементів удосконалення організації обліку кредитних операцій в АТ «Укрексімбанк» можна застосувати пропозицію О. В. Гамової та І. А. Козачок стандарт кредитування, який повинен включати такі елементи зображені на рисунку 3.1 [6].

Рис. 3.1. Стандарт кредитування [6]

Погоджуємось з думку О. Е. Кузьмінської, для організації обліку кредитних операцій банком варто розробляти внутрішньобанківський нормативний документ, який регламентує порядок розгляду документів позичальника, функції структурних підрозділів (кредитного, юридичного, безпеки, супроводження й контролю кредитних операцій), які беруть участь у процесі кредитування,

порядок організації роботи з простроченими кредитами та особливості надання окремих їх видів [18].

Під час формування балансу банку через відсутність розгалуження із субрахунків сум прострочених нарахованих доходів усі суми будуть відображені по субрахунку строком до 31 дня.

Тому для вдосконалення організації обліку кредитних операцій погоджуємось з думкою Маркус О. про доцільність введення в практику обліку прострочених нарахованих доходів за кредитними операціями з перенесенням із субрахунків відповідно до строку непогашення заборгованості [20].

Однією із проблем в організації обліку і контролю кредитних операцій є значне зростання питомої ваги пролонгованих кредитів та відсутність відображення такого стану активів у бухгалтерському обліку, тому що відстрочка за кредитним договором (пролонгація) відображається за такими ж рахунками, що і довгострокова або короткострокова заборгованість (2062, 2063, 2072, 2073, 2203), залежно від строку, який розраховується від дати відстрочки позики до дати її погашення. Тобто у бухгалтерському обліку пролонговані позики заносяться у строкові, а зростання потенційних ризиків неповернення кредиту приховується від осіб, бажаючих оцінити стан банку і його ризики. Це стає однією з причин збільшення простроченої заборгованості за кредитами.

Аналогічної думки дотримується і А. В. Погосова, про необхідність запровадити методику обліку відстроченої (пролонгованої) заборгованості за кредитними операціями, передбачивши в Плані рахунків банків України рахунки для обліку пролонгованої заборгованості в залежності від терміну її виникнення. Зокрема, до рахунку 2062 «Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання» можна запровадити наступні субрахунки (рис. 3.2) [28].

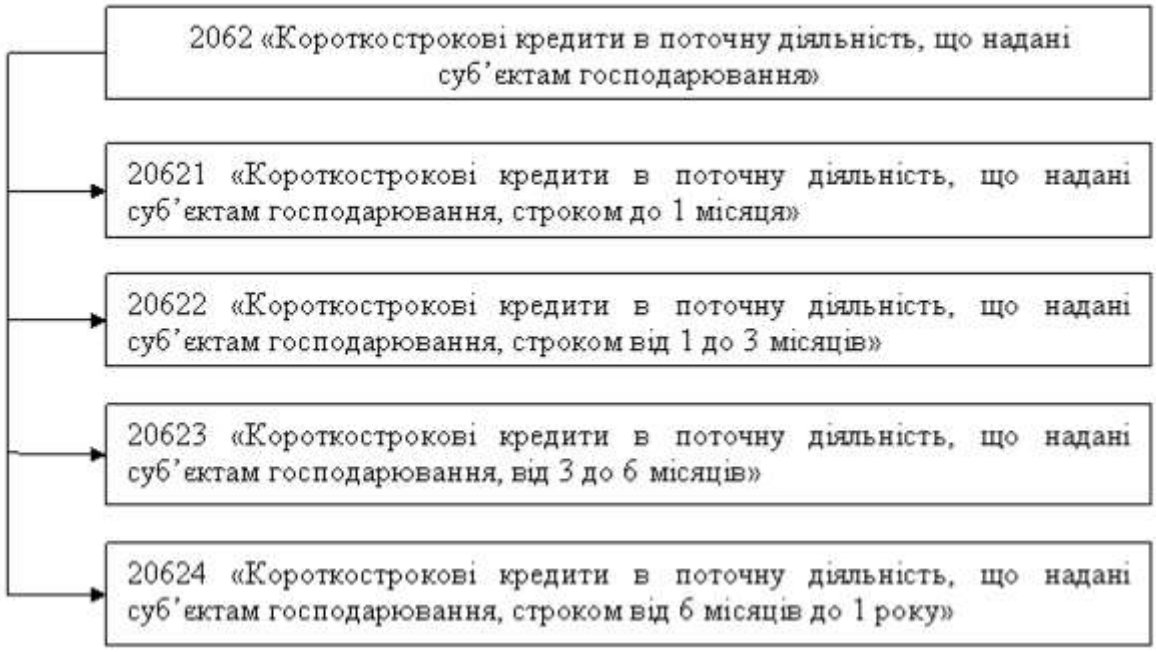

Рис. 3.2. Запропоновані субрахунки до рахунка 2062 «Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання» [28]

Привілеєм банків може бути можливість відображення відстроченої заборгованості впродовж місяця на рахунках строкової заборгованості. За цей час банк має врегулювати з позичальником всі моменти щодо наявних проблем та перспектив щодо погашення кредиту.

Наступною проблемою є недостатня деталізація відображення у бухгалтерському обліку кредитів за термінами надання, які в бухгалтерському обліку та, відповідно, у фінансовій звітності, відображаються в загальному на рахунках короткотермінових (до одного року) і довготермінових (більше одного року) кредитів. Такий підхід свідчить про недосконаліть механізмів обліку кредитних операцій, оскільки будь-яка фізична або юридична особа не може на основі фінансової звітності банку правильно проаналізувати його ліквідність.

На думку А. В. Погосової, доцільно розширити облік кредитних операцій за стоками надання (отримання) шляхом передбачення в Плані рахунків банків України рахунків для обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової заборгованості (більше 3 років). Не зайвим буде і більш розширений бухгалтерський облік кредитної заборгованості за

строками надання з метою достовірного визначення суми резерву. Така класифікація і, відповідно, облік кредитів дозволяє відображати в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності більш реальний стан ліквідності банку [28].

Обмеженість відображення в чинному плані рахунків банку операцій з різними групами позичальників, тобто виділяють операції з фізичними, юридичними особами, органами державної влади та банками. Групу фізичних осіб-підприємців чинне законодавство відносить до юридичних осіб, а отже при банківському кредитуванні фізичних осіб-підприємців застосовуються коефіцієнти резервування такі, як при кредитуванні юридичних осіб.

Однак кредитування фізичних осіб-підприємців є більш ризиковим за таких причин:

1. Облік діяльності ведеться за спрощеною системою звітності, що значно ускладнює об’єктивну оцінку кредитоспроможності позичальника.

2. Підприємницька діяльність може здійснюватися без відкриття банківського рахунку та печатки, що значно ускладнює перевірку достовірності даних.

3. Перевірки контролюючими та податковими органами здійснюються значно рідше, ніж суб’єктів господарювання інших організаційно - правових форм, тому діяльність фізичних осіб-підприємців має переважно тіньовий характер.

4. Процедура банкрутства подібного позичальника є безрезультатною з позицій повернення кредиту та відсотків.

5. Немає ліквідної застави, за рахунок якої може бути компенсований кредит та відсотки за користування ним у повному обсязі [22].

Тому, до чинного плану рахунків банків України Погосова А.В пропонує ввести групи рахунків, які б відображали окремо операції з фізичними особами-підприємцями, окремо з юридичними особами, а до чинного Положення про порядок формування та використання резервів на покриття можливих витрат за кредитними операціями банків України необхідно внести зміни в частині

встановлення вищого значення коефіцієнтів резервування для фізичних осіб-підприємців, ніж для суб'єктів господарювання інших організаційно-правових форм [28].

Враховуючи, що офіційно затвердженої методології обліку факторингових операцій на сьогодні немає, автор Гнєдков А. В. пропонує власне бачення такого обліку [8].

Оскільки факторинг є особливою формою кредиту, його надання, як і надання кредиту, оформлюється шляхом укладання договору тільки в письмовій формі, який визначає зобов'язання і відповідальність сторін.

Після укладання договору про факторинг банком за позабалансовими рахунками обліковується сума, яку він зобов'язується сплатити своєму клієнту в оплату наданих ним відповідних документів, передбачених договором про факторинг [23]:

Дебет – Наданні зобов'язання з кредитування.

Кредит – Контррахунок позабалансу – на загальну суму факторингової угоди.

Після отримання платіжних документів клієнта банк обліковує їх на позабалансовому рахунку:

Дебет – № 9800 «Розрахункові документи за факторинговими операціями».

Кредит – Контррахунок позабалансу – за номінальною вартістю платіжних документів.

При купівлі у клієнта права на стягнення його дебіторської заборгованості банк здійснює проводки:

Дебет – № 2030 «Розрахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями».

Кредит – Поточний рахунок клієнта, Коррахунок – на суму, що сплачена клієнту в оплату платіжних документів.

Водночас, сплачена клієнту сума відображається відповідним записом за позабалансовими рахунками як зменшення зобов'язань банка перед клієнтом:

Дебет – Контррахунок позабалансу.

Кредит – Зобов'язання з кредитування, надані – на суму, що сплачена клієнту.

Якщо умовами договору про факторинг передбачено, що після отримання суми боргу від дебітора клієнта банк: а) за рахунок цієї суми погашає наданий клієнту кредит; б) утримує свій дохід із залишку отриманої суми і решту повертає клієнту, тоді здійснюються проводки:

Дебет – Коррахунок, поточний рахунок боржника – на суму, оплачену боржником.

Кредит – № 2030 «Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями» – на суму, авансовану клієнту за відповідним платіжним документом.

Кредит – Поточний рахунок клієнта, Коррахунок – на суму залишку дебіторської заборгованості банку за відповідним прийнятим платіжним документом за вирахуванням доходів банку.

Кредит – № 2038 «Нараховані доходи за факторинговими операціями із суб'єктами господарської діяльності» – на суму раніше нарахованих доходів за цією операцією.

Кредит – Доходи (рахунки № 6023, 6110, 6111) – на суму доходів за цією операцією, що не були нараховані.

Одночасно банк повинен здійснити часткове або повне списання з позабалансових рахунків документів за факторинговими операціями, що були оплачені боржником:

Дебет – Контррахунок позабалансу.

Кредит – № 9800 «Розрахункові документи за факторинговими операціями» – на суму, що сплачена за цими платіжними документами боржником.

Якщо за умовами договору дебітор виплачує борг безпосередньо клієнту, тоді клієнт після отримання платежу має здійснити розрахунок з банком:

Дебет – Поточний рахунок клієнта.

Кредит – № 2030, 2038, 6023, 6110, 6111 – на суму заборгованості клієнта за цією факторинговою операцією та доходами банку.

Особливістю факторингової операції є те, що кредит надається одній особі, а фактичним платником за нею є інша особа, тому слід передбачити відповідний контроль за якістю такого кредиту. Обов'язково необхідно враховувати фінансовий стан платника, що може не бути клієнтом банку (хоча це майже нереально в теперішньому періоді кризи неповернення кредитів), особливо за відсутністю права регресу.

У разі прострочення оплати боргу за факторинговою операцією або визнання заборгованості сумнівною її облік, а також облік резервів під неї, здійснюється аналогічно до обліку інших кредитів.

Для ефективнішого ведення обліку по операціях споживчого кредитування фізичних осіб по погашенню кредиту і відсотків рекомендується ввести транзитний рахунок 2909 «Облік сум іншої кредиторської заборгованості за операціями з клієнтами банку». Даний рахунок рекомендується відкривати для кожного позичальника окремо з клієнтським номером позичальника для зарахування суми на погашення відсотків і кредиту:

Дебет 1001, 1002, 2620, 2625

Кредит 2909

Черговість погашення здійснюватиметься відповідно до умов певного кредитного договору:

- в першу чергу погашаються прострочені доходи:

Дебет 2909

Кредит 2209, 2219, 3579

- у другу чергу погашаються нараховані доходи:

Дебет 2909

Кредит 3578, 2208, 2218

- у третю чергу погашається прострочений кредит

Дебет 2909

Кредит 2209, 2219, 2207, 2217

- у четверту чергу погашається кредит:

Дебет 2909

Кредит 2202, 2205, 2211

- в п’яту чергу погашається пеня в кінці терміну дії договору:

Дебет 2909

Кредит 6397

Таким чином завдяки введенню рахунку 2909 стало зручніше вести облік по погашенню кредиту та систематизувати доходи по споживчих кредитах кожного клієнта [35].

Водночас для майбутнього недопущення появи проблемних кредитів комерційним банкам підтримуємо думку С.М. Дячек, та В.Г. Виговського про необхідність впроваджувати систему раннього попередження виникнення проблемної заборгованості, що може бути реалізовано шляхом створення ефективної системи внутрішньобанківського контролю [11].

Формування такої системи передбачає наявність наступних складових елементів: суб’єкт контролю; об’єкт (предмет) контролю; мета та завдання контролю; контрольні дії, що реалізуються шляхом використання інструментів контролю.

Мету внутрішньобанківського контролю можна розглядати в трьох аспектах: зменшення обсягу проблемної заборгованості, встановлення прийнятного рівня кредитного ризику банку та зменшення його рівня.

Як основні об’єкти внутрішньобанківського контролю доцільно виділити:

1) позичальника з позиції оцінки його фінансового стану та кредитоспроможності, наявності джерел погашення кредиту та правового статусу;

2) кредитний портфель банківської установи з позиції його структури, відповідності завданням та меті функціонування банку, якості кредитних угод тощо;

3) діяльність всіх структурних підрозділів банку, причетних до процесу надання та управління кредитними коштами клієнтів.

Суб’єктом внутрішньобанківського контролю є власники банку та керівні органи його управління; структурні підрозділи банку; працівники, що оцінюють ефективність кредитних проектів та контролюють процес погашення кредиту.

Важливою умовою ефективності управлінського рішення про надання кредиту є функціонування відокремленого структурного підрозділу з управління кредитними ризиками. В більшості комерційних банків таким підрозділом виступає Департамент ризик-менеджменту. Однак необхідним є виконання низки принципів, покладених в основу його функціонування: 1) пряма підпорядкованість керівнику банку або його заступникам, що виключає оперативну діяльність такого підрозділу; 2) достовірність та повнота інформаційного забезпечення їхньої діяльності, що сприятиме оперативності аналізу ризиків кредитної операції; 3) відсутність взаємодії з позичальниками банку, що підвищує об’єктивність аналізу ризиків.

Інструментарій внутрішньобанківського контролю містить способи та методи здійснення контролю на всіх етапах кредитного процесу (особливо важливим є дослідження методів внутрішньобанківського контролю на етапі оцінки кредитоспроможності позичальника та видачі кредиту). Інструменти такого контролю є диференційованими в залежності від проходження відповідного етапу (додаток Б) [11].

Зміст організації внутрішнього контролю кредитних операції полягає у визначенні складових організації, тобто елементів структури внутрішнього контролю взагалі, та контролю кредитних операцій зокрема.

В ролі структурних елементів системи внутрішнього контролю банку визначаються такі:

- моніторинг і виправлення недоліків;
- виявлення й оцінка ризику;
- інформація та взаємодія;
- здійснення контролю та розподіл повноважень;
- управлінський контроль і культура контролю.

Зміст основних структурних елементів системи внутрішнього контролю кредитних операцій банку напряму залежить від визначених елементів системи внутрішнього контролю. Так, в додатку В згруповано елементи системи внутрішнього контролю кредитних операцій банку відповідно до елементів системи внутрішнього контролю банку [17].

ВИСНОВКИ

Для оцінки кредитної діяльності банку потрібна інформаційна обліково-аналітична підтримка такої діяльності. Завдання вартісної оцінки, документальної реєстрації, сприйняття та фіксації кредитної діяльності виконує бухгалтерський облік. Саме завдяки відображенню в обліку вартості кредитних операцій, фіксації їх руху виникає можливість формування інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання кредитної діяльності банку.

АТ «Укрексімбанк» є акціонерним товариством, 100% акцій якого належать державі в особі Кабінету Міністрів. Структура АТ «Укрексімбанк» в Україні складається з Головного банку, 22 філій та 28 відділень (станом на 01.10.2023) та два представництва в Лондоні і Нью-Йорку.

Основними продуктами та послугами банківської установи є: кредити; депозити; розрахунково-касове обслуговування; операції з використанням платіжних карток; операції з цінними паперами; документарні операції, факторинг; послуги з використанням дистанційних систем обслуговування («Клієнт-банк», інтернет-банкінг, мобільний банкінг).

Кредитування в АТ «Укрексімбанк» здійснюється за такими напрямами клієнтської бази:

- корпоративним клієнтам
- клієнтам малого і середнього бізнесу
- приватним клієнтам.

Кредитна політика банку передбачає створення кредитних комітетів: кредитний комітет, малий кредитний комітет, комісія з моніторингу активних операцій клієнтів.

В основі узагальнення облікових рахунків призначених для обліку кредитної діяльності банку відповідно до Плану рахунків зазначено тип позичальника або його встановлена характеристика. Балансові рахунки, які призначені для обліку кредитної діяльності прийнято поділяти на такі розділи відповідно до характеристики об’єкту:

розділ 15 – банки;

розділ 20 – суб’єкти господарювання;

розділ 21 – державні органи;

розділ 22 – фізичні особи.

Розглядаючи організацію кредитних операцій та їх обліку, зокрема і в АТ «Укрексімбанк», загалом можна виокремити такі напрями удосконалення:

а) обов’язковий розподіл обов’язків та кредитних повноважень під час здійснення кредитних операцій;

б)запровадити стандарт кредитування з відповідними елементами;

в) використовуючи внутрішньобанківські документи, через складання стандартів кредитування або кредитних інструкцій виконати опис дій із проведення кредитних операцій;

г) створити контрольний механізм кредитних операцій, що включає контроль кредитних повноважень, виконання стандартів кредитування або кредитних інструкцій, технічного та бухгалтерського опрацювання облікових даних.

д) потрібно впровадити методику обліку відстроченої, простроченої або пролонгованої заборгованості за кредитними операціями, зазначивши в Плані рахунків банків України рахунки для обліку відстроченої заборгованості в залежності від терміну її виникнення: до 1 міс, від 1-го до 3-х місяців від 3 до 6 міс, від 6 місяців до 1-го року;

е) збільшити інформаційний обсяг даних про кредитні операції у формах звітності щодо термінів надання, отримання шляхом передбачення в Плані рахунків банків України рахунків для обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової заборгованості (більше 3 років)

є) ввести групи рахунків, які б відображали окремо операції з фізичними особами-підприємцями, окремо з юридичними особами, а до чинного Положення про порядок формування та використання резервів на покриття можливих витрат за кредитними операціями банків України необхідно внести

зміни в частині встановлення вищого значення коефіцієнтів резервування для фізичних осіб-підприємців, ніж для суб’єктів господарювання інших організаційно-правових форм

ж) проводити фактирингові операції як один з видів кредитування

з) впроваджувати систему раннього попередження виникнення проблемної заборгованості, що може бути реалізовано шляхом створення ефективної системи внутрішньобанківського контролю.

СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андренко О.А., Мордовцев О.С. Механізм формування облікової політики банків. Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 138. С. 57-62.
2. Банківські операції : навч. підруч. / В. І. Капран, М. С. Кривченко, О. К. Коваленко, С. І. Омельченко. Київ : Центр навч. літ., 2006. 208 с.
3. Безверхий К.В., Петраковська О.В. Сучасний стан нормативно-правового регулювання обліку в банках України. Формування ринуових відносин в Україні. 2022. № 10. С. 22 – 30.
4. Васюренко О. В. Банківські операції. / О. В. Васюренко. 4-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2004. 324 с.
5. Волохов В. І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності. Фінанси України. 2009. № 8. С. 109-117.
6. Гамова О. В.. Козачок І. А. Організація обліку кредитних операцій на ВАТ "Державний ощадний банк України". Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 1. С. 31-36.
7. Глєбова Н. В. Формування інформації про обліково-аналітичне забезпечення кредитної діяльності банку. Інфраструктура ринку. 2016. Вип. 1. С. 80-85.
8. Гнєдков А. В. Особливості обліку факторингових операцій у банку. Бізнес Інформ. 2015. № 11. С. 320-324.
9. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436 (зі змінами і доповненнями). База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15.
10. Демянишина О. А., Бержанір І. А. Особливості обліку розрахункових операцій позик за міжнародними стандартами. Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 20 квітня 2017 р., м. Вінниця, 2017. Т. 1. Ч 1. С. 119–121.

11. Дячек С. М., Виговський В. Г. Система внутрішньобанківського контролю як напрям попередження появи проблемних кредитів у банках. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 1. С. 197-202.

12. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко та ін. — К.: Знання, 2002. — 566 с.

13. Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: постанова НБУ від 21.02.2018 р. № 14. База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text

14. Інструкція Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: постанова НБУ від 11.09.2017 р. № 89 База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text

15. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України / Л. М. Кіндрацька. Київ : КНЕУ, 2001. 636 с.

16. Клименко К. А. Бєлозерцев В. С., Харакоз Л. В. Відображення кредитної діяльності банку в бухгалтерському обліку. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. № 2. С. 104-108.

17. Крівцова Т. О. Сутність і зміст організації внутрішнього контролю кредитних операцій банку. Сталий розвиток економіки. 2015. -№ 1. С. 256-262.

18. Кузьмінська О. Е. Організація обліку в банках / О. Е. Кузьмінська, В. Б. Кириленко. Київ : КНЕУ, 2002. 282 с.

19. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) / Н. Б. Литвин. К. «Хай&Тек Прес», 2010. 608 с.

20. Маркус О. Облік операцій із кредитування в системі установ Ощадного банку України. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017. № 1. С. 154-159

21. Матюха М. М., Чистоколова А. І Удосконалення організації обліку кредитних операцій в умовах становлення ринкових відносин. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2017. № 15(2). С. 42-45.

22. Микова М. Удосконалення механізму формування резервів на покриття можливих збитків від кредитних операцій банківських установ України. Банківська справа. 2011. №3. С. 80– 86.

23. Міщенко В. І. Банківські операції : підручник для студентів ВНЗ / В. І. Міщенко, Н. Г. Слов'янська. К. : Знання, 2012. 727 с.

24. Наконечна А.В. Контроль за стабільністю банківської діяльності в період воєнних дій в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2023. Випуск 78. Частина 2. С. 83 – 89.

25. Облік і аудит у банках: навч. підруч. / О. Г. Коренєва, Н. Г. Слав'янська, Н. Г. Євченко, О. В. Карпенко; за ред. О. Г. Коренєвої, Н. Г. Слав'янської. Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. 493 с.

26. Операції комерційних банків / Р. Р. Коцовська, В. І. Ричаківська, Г. П. Табачук, Я. В. Грудзевич, М. А. Вознюк. 4-те вид. Київ : Алерта, 2004. 500 с.

27. Петраковська О.В. Формування облікової політики в банках України. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 18. С. 5 – 11.

28. Погосова А.В. Облікове забезпечення управління кредитними операціями банку. Ефективна економіка. 2014. № 4.

29. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text

30. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121. База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14

31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996. База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

32. Про організацію бухгалтерського обліку в банках України: Положення НБУ від 04.07.2018 № 75. База даних Законодавство України / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0075500-18

33. Сидоренко Р. В. Особливості організації облікового процесу в банківських установах України. Інтелект XXI. 2021. № 3. С. 58-61

34. Спяк Г. І. Облік і аудит у банках / Г. І. Спяк, Т. І. Фаріон. Київ : Атіка, 2004. 328 с.

35. Усатенко О.В., Терещенко М.К. Шляхи вдосконалення обліку і аудиту кредитних операцій із фізичними особами у комерційному банку. Економічний простір. 2013. № 69. С. 214 – 222.